

Н. М. СІРЕНКО, доктор економічних наук, професор
Т. І. ЛУНКІНА, доктор економічних наук
А. В. БУРКОВСЬКА, кандидат економічних наук

Стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки України

Мета статті - дослідити стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки України, розробити стратегії соціальної відповідальності на різних рівнях функціонування.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: системно-структурного аналізу і синтезу (вивчення та узагальнення стратегій розвитку соціальної відповідальності в аграрному секторі економіки); ієрархії (для розкриття впливу стратегій соціальної відповідальності на суб'єктів аграрного сектору економіки України); абстрагування; графічний (для наочного відображення результатів дослідження).

Результати дослідження. Обґрунтовано, що ефективність реалізації запропонованих стратегій соціальної відповідальності ґрунтується на етапах формування останньої, що дозволяє забезпечити гнучкість управління на різних етапах її функціонування. Встановлено, що при формуванні стратегії локальної соціальної відповідальності аграрного підприємства необхідно визначитися із пріоритетними напрямками розвитку та ризиками, які притаманні цій галузі господарювання та впливають на її розробку.

Елементи наукової новизни. Доведено, що перспективними напрямками побудови ефективної економіки в державі є стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки. З'ясовано, що для формування стратегії соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки необхідний ґрунтовний аналіз об'єкта дослідження, формування місії підприємства з урахуванням основних стейкхолдерів (бізнес-організацій, органів державної влади, дослідницьких інститутів, профспілкових організацій, споживачів, громадських організацій, працівників та ін.), виявлення особливостей розвитку аграрного сектору (природно-кліматичні умови, сезонність) та його можливих і неможливих тенденцій розвитку.

Практична значущість. Трансформаційні зміни економіки наочно демонструють необхідність розробки стратегії соціальної відповідальності як на національному рівні, так і на рівні суб'єктів господарювання, враховуючи потреби основних стейкхолдерів, яка виступає проєктом реалізації інтересів зацікавлених сторін. Табл.: 1. Рис.: 3. Бібліогр.: 17.

Ключові слова: соціальна відповідальність; локальна соціальна відповідальність; стратегія соціальної відповідальності; стейкхолдери; аграрний сектор; холістичний розвиток.

Сіренко Наталя Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (54000, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: sirenko@mnaeu.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Лункіна Тетяна Іванівна - доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (54000, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: lunkina_tanya@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Бурковська Алла Валентинівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет (54000, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9)

E-mail: Burkovskaya@mnaeu.edu.ua

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Постановка проблеми. Особливість функціонування аграрних підприємств України визначається на основі стратегічного планування, яке враховує специфіку ресурсного

забезпечення та належних соціальних умов. Стратегія виступає елементом, що об'єднує цілі аграрного підприємства (потенціал) з факторами зовнішнього (соціально відповідального бізнесу) та внутрішнього (корпоративної соціальної відповідальності) впливу. Стратегія соціальної відповідальності

суб'єктів аграрного сектору повинна враховувати економічний розвиток України через призму соціальних проблем, різноманітних інструментів, внаслідок чого досягається ефективність реалізації стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання розглядалися у працях М. Й. Маліка, В. А. Мамчура [4]; Н. Супрун [5]; Н. Ткаченко, Л. Селиверстової [6]; О. Г. Шпикуляка [4, 14]; К. Altera [15]; А. Carroll [16]; М. Portera, М. Kramera [17] та ін.

Значного розвитку отримали дослідження, пов'язані зі стратегічними аспектами розвитку соціальної відповідальності, що демонструють праці Т. Гнат'євої [2], В. Кужель [3], І. Чернеги [12], О. Чирви [13] тощо. Проте потребують подальших досліджень питання стосовно стратегічного підходу до розвитку соціальної відповідальності суб'єктів саме в аграрному секторі.

Мета статті - дослідити стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки України, розробити стратегії соціальної відповідальності на різних рівнях функціонування.

Методологія дослідження. Розроблено стратегії соціальної відповідальності по суб'єктах господарювання. Методологічна основа обґрунтованої тут позиції полягає в

необхідності на інституціональному рівні активізувати механізм реалізації стратегії соціальної відповідальності як основного інструмента щодо розвитку цього напрямку. З'ясовано, що поширення тенденції функціонування аграрного підприємства в умовах структурного зрушення приводить до активного його залучення у локальну соціальну відповідальність, яка виступає невіддільною частиною в управлінні аграрного підприємства й може змінюватися відповідно до рівня розвитку, напряму діяльності, залежно від того, на якій стадії функціонування знаходиться аграрне підприємство.

Виклад основних результатів дослідження. Стратегічний підхід формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки являє собою головний напрям ефективного розвитку всіх рівнів функціонування, адже соціальна відповідальність індивіда прямо пропорційна соціальній відповідальності держави. Стратегія соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору покликана вивести Україну на найвищі світові рейтинги за економічними та соціальними показниками, адже аграрний сектор визнано одним із пріоритетних напрямів розвитку держави, який демонструє стабільні фінансові результати, що підтверджується рядом досліджень (табл.).

Основні драйвери майбутньої економіки та їх внесок у загальне зростання економіки держави (кількість експертів 25 осіб)

Галузь економіки	Внесок у загальне зростання економіки, %		Оцінка внеску в загальне зростання економіки за шкалою Міллера (1-7)		Часовий інтервал зростання галузі економіки, роки
	2020 р.	2030 р.	2020 р.	2030 р.	
Аграрний сектор	19	24	7,0	7,0	2015-2030
Військово-промисловий комплекс	15	17	4,0	6,0	2015-2030
Інформаційно-комунікаційні технології	9	12	3,7	4,5	2015-2025
Створення нових речовин і матеріалів, нанотехнології	5	8	3,3	4,0	2020-2025
Нова енергетика	5	8	3,3	4,0	2017-2025
Високотехнологічне машино- та приладобудування	5	7	3,0	3,8	2020-2030

Розвиток транзитної інфраструктури	5	7	3,0	3,8	2020-2030
«Науки про життя» (біомедична інженерія, клітинна медицина)	2	7	2,0	3,8	2017-2030
Туризм	2	5	2,0	3,0	2017-2025
Інші галузі (низькотехнологічні, сировинні)	35	5	7	3,8	2015-2030

Джерело: Сформовано авторами на основі матеріалів [8, 9, 10, 11].

У майбутньому по галузях економіки України найбільший внесок у загальне зростання економіки як у 2020 р. - 19%, так і 2030 р. - 24% буде за аграрним сектором. На другому місці військово-промисловий комплекс - 15% у 2020 р. та 17% - 2030 р. Найменшим буде внесок у загальне зростання економіки від біомедичної інженерії, клітинної медицини - 2% у 2020 р. і 7% - 2030 р., та туризму - 2% у 2020 р. і 5% - 2030 р.

Такі прогнози показників соціально-економічного розвитку можливі лише шляхом підвищення показників соціально-економічного зростання та зміни бачення суспільства й суб'єктів господарювання щодо ведення бізнесу. Тому одним із перспективних напрямів побудови ефективної економіки в державі варто вирізнити стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки (рис. 1).

Метою стратегії соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору визначено ґрунтовний аналіз об'єкта дослідження, формування місії з урахуванням основних стейкхолдерів (бізнес-організацій, органів державної влади, дослідницьких інститутів, профспілкових організацій, споживачів, громадських організацій, працівників та ін.), виявлення особливостей розвитку аграрного сектору (природно-кліматичні умови, сезонність) та його можливих і неможливих тенденцій розвитку. Головним аспектом розробки стратегії соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки слугує аналіз потреб основних стейкхолдерів, тобто стратегія виступає проєктом реалізації інтересів зацікавлених сторін. Формування цілей стратегії побудовано на основних принципах та механізмах розвитку соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки.

З огляду на вищевикладене, стратегія соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору трактується як сукупність дій на основі опрацьованого плану заходів, необхідного для досягнення поставлених цілей соціального та економічного спрямування, розроблення позитивних напрямів, дій щодо усунення негативних факторів впливу на формування соціальної відповідальності в аграрному секторі економіки країни.

Залежно від терміну прогнозування стратегії (довгострокова, середньострокова, короткострокова) здійснюється стратегічний аналіз стосовно соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки (SWOT-аналіз, PEST-аналіз). Наступним кроком стає вибір оптимальної стратегії та формування етапів щодо її реалізації. Важливим аспектом реалізації стратегії слід вказати фінансування, яке здійснюється шляхом власних, залучених, запозичених коштів чи бюджетних асигнувань. У підсумку, серед обов'язкових умов розрізняють контроль за дотриманням належного функціонування стратегії соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки та моніторинг змін показників стратегії, вивчення наслідків її запровадження.

Варто зазначити, що стратегічний розвиток соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки залежить від рівнів функціонування. Адже наскільки економічно розвинені та соціально спрямовані її рівні залежить рівень розвитку соціальної відповідальності як у державі, так і в аграрному секторі економіки.

Розвиток соціальної сфери у сільській місцевості з кожним роком ускладнюється, оскільки низький рівень оплати праці, високий рівень безробіття та занепад інфраструктури не сприяють заохоченню населення до проживання у сільській місцевості. Тому при розробленні стратегії на місцевому рівні необхідно враховувати основні еко-

номічні та соціальні показники розвитку суспільства. Зважаючи на наведене вище, було сформовано систему фінансового забез-

печення соціальної сфери сільської місцевості (рис. 2).

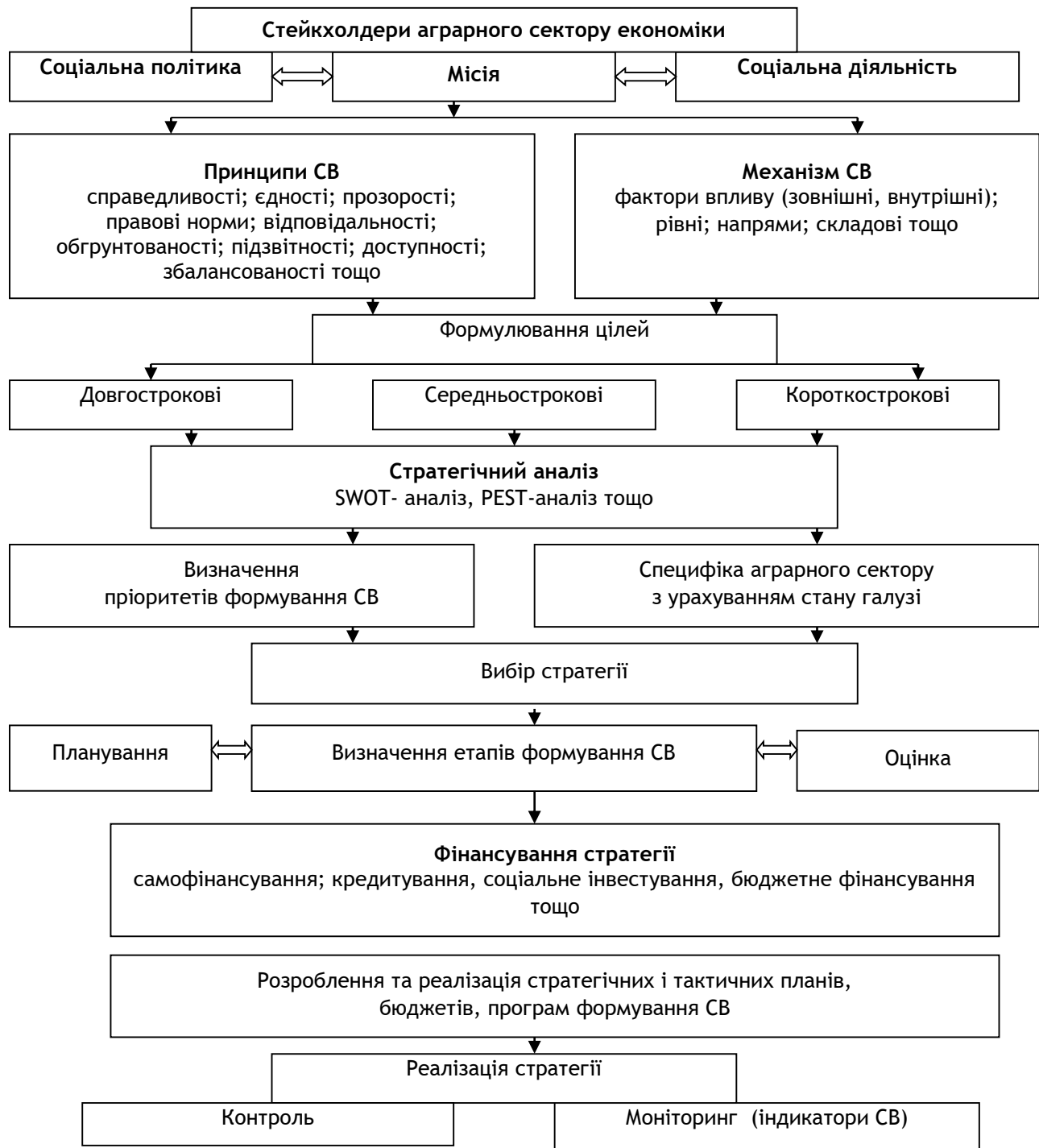

Рис. 1. Формування стратегії соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки

Джерело: Розробка авторів.

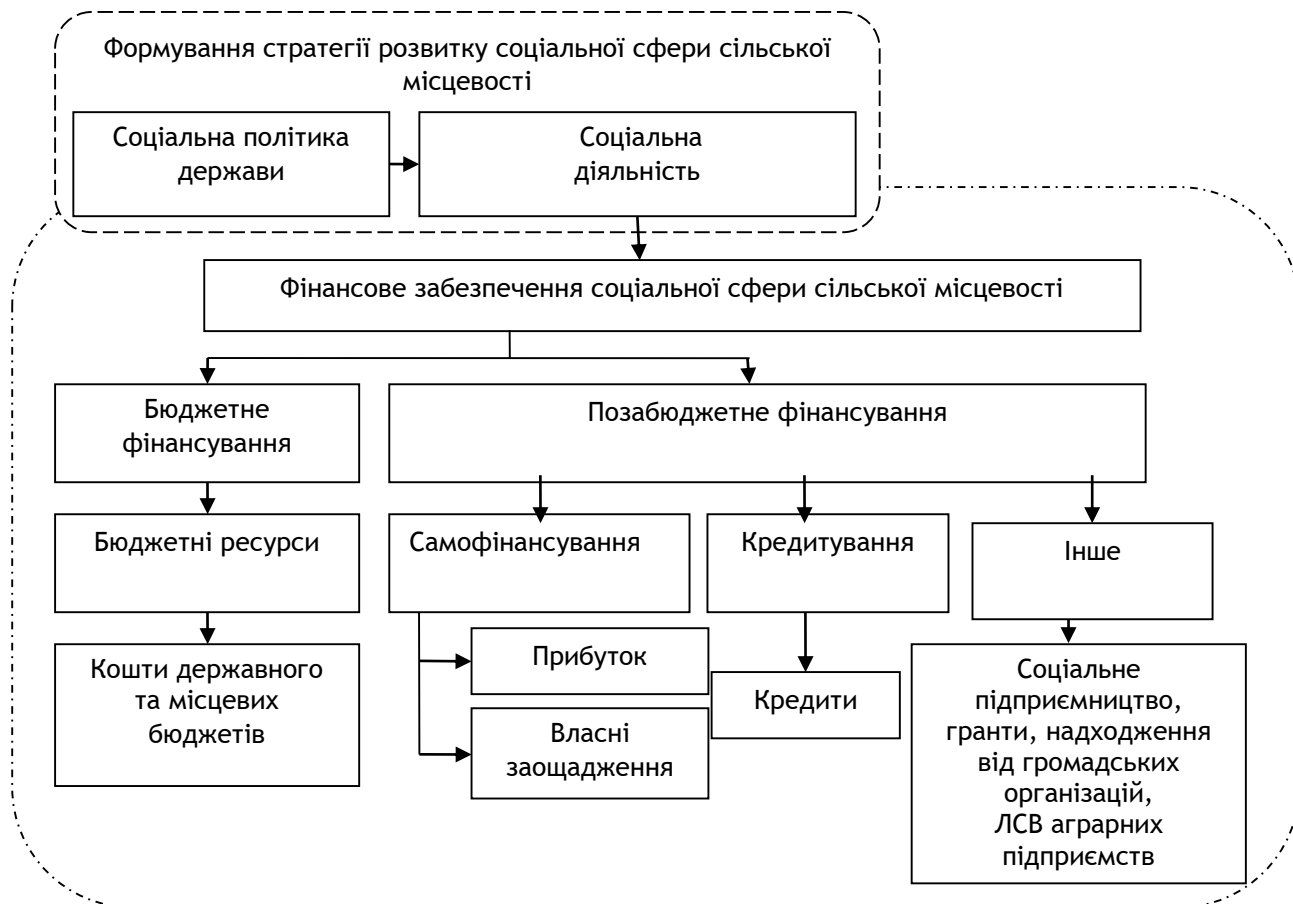

Рис. 2. Система фінансового забезпечення соціальної сфери сільської місцевості

Джерело: Побудовано та доповнено авторами з використанням ідеї [1, 7].

Навантаження фінансового забезпечення соціальної сфери сільської місцевості на державний та місцеві бюджети виявляється досить значним, що призводить до занепаду сільських територій. Тому задля зменшення фінансового навантаження на згадані бюджети необхідно при формуванні стратегії розвитку соціальної відповідальності в аграрній сфері зосереджуватися на самофінансуванні та саморозвитку.

Основними фінансовими ресурсами соціальної сфери сільської місцевості виступають бюджетне фінансування та позабюджетне фінансування. Оскільки держава не в змозі повністю покрити витрати, необхідні для розвитку сільської місцевості, то доцільно активізувати напрями роботи, що пов'язані із самофінансуванням. Одним із таких напрямів можуть бути гранти, донорство міжнародних організацій та компаній, які інвестують кошти у сільську місцевість, соціальне підприємництво, а також фінансові ресурси, які вкладають аграрні підприємства, дотримуючись принципів соціальної відповідальності.

Світова практика свідчить, що ефективність господарювання підприємств значною мірою залежить від рівня локальної соціальної відповідальності (ЛСВ). Хоча запровадження та реалізація соціальних програм на підприємстві на початковому етапі збільшує витрати, проте в майбутньому при стратегічному плануванні витрати компенсуються підвищенням продуктивності праці працівників, зростанням доходу від поліпшення іміджу та підвищенням інвестиційної привабливості підприємства.

Головний аспект у підвищенні результативності господарювання підприємства - це стратегічне бачення на перспективу. Так, відповідно до міжнародного досвіду від впровадження стратегії локальної соціальної відповідальності на підприємствах заощаджується до 40% витрат на просування товарів чи послуг. Тому реалізація стратегії локальної соціальної відповідальності на підприємстві значно підвищує його рівень рентабельності та конкурентоспроможності (рис. 3).

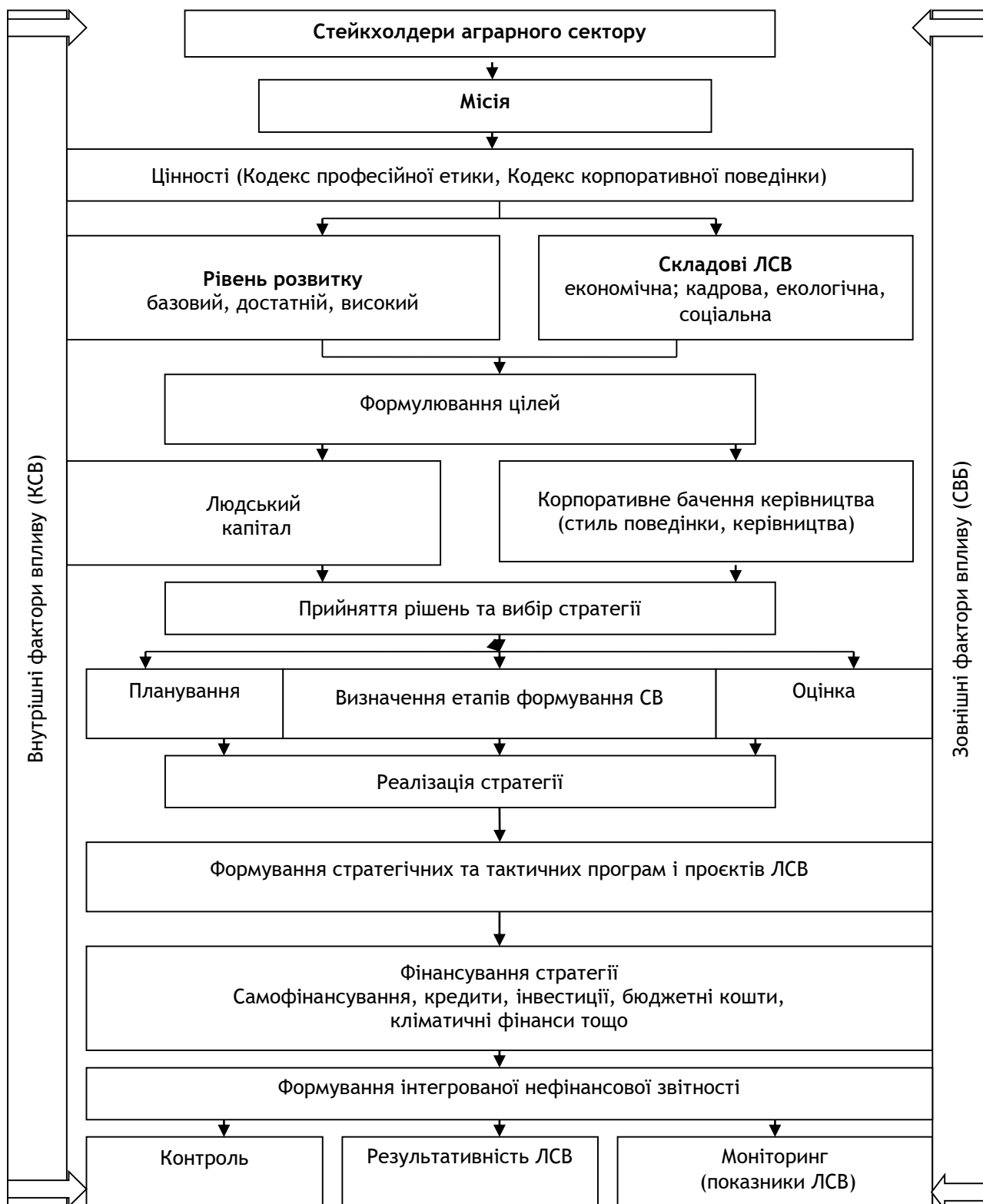

Рис. 3. Формування стратегії локальної соціальної відповідальності на рівні суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки

Джерело: Розробка авторів.

Стратегія локальної соціальної відповідальності являє собою документ, в якому зазначаються ціль, місія, цінності та стандарти, відповідно до яких функціонує підприємство. Якщо підприємство заявляє про свої соціальні цілі та місію, таким чином воно

реалізує основні принципи локальної соціальної відповідальності. Ефективне управління зовнішніми і внутрішніми факторами впливу аграрного підприємства повинно бути скероване на формування стратегії локальної соціальної відповідальності на засадах

компетентності економічного, кадрового, екологічного та соціального спрямування. У межах формування та реалізації стратегії ЛСВ аграрне підприємство повинно налагоджувати постійну роботу із зацікавленими особами щодо виявлення основних проблем і потреб, вирішення яких можливо на рівні аграрного підприємства.

Формування стратегії ЛСВ на аграрному підприємстві повинно базуватися на загальноприйнятих міжнародних стандартах і методиках оцінки рівня ЛСВ, з урахуванням її складових, рівня розвитку, фінансових аспектів господарювання.

Враховуючи зміни щодо нових стандартів звітування у майбутньому, які у листопаді 2020 р. Рада з фінансової звітності Великобританії представила на обговорення, основна мета - замінити довгі звіти на звіти, що дійсно важливі для стейкхолдерів. Пропонується формувати три звіти: Бізнес-звіт (довготривала цінність підприємства), повний фінансовий звіт та Звіт громадського інтересу (пропонується зовсім новий звіт, в якому підприємство показує, що воно робить для зовнішніх стейкхолдерів) [9].

Тому стратегія ЛСВ аграрного підприємства повинна ґрунтуватися на таких засадах: холістичний розвиток економіки, взаємовигідна співпраця, ведення нефінансової звітності та постійний діалог з групами зацікавлених осіб.

Розроблення стратегії розвитку локальної соціальної відповідальності - довготривалий

і комплексний процес. Для того щоб запровадити стратегію розвитку локальної соціальної відповідальності, необхідно насамперед оцінити рівень розвитку локальної соціальної відповідальності на аграрному підприємстві та за його межами за відповідними напрямками: місія, ціль, цінності, проведення політики ЛСВ, внутрішні комунікації, практика запровадження ЛСВ.

Стратегія розвитку локальної соціальної відповідальності повинна орієнтуватися на потреби основних стейкхолдерів та заохочення до активної співпраці між ними й аграрними підприємствами у забезпеченні довгострокового і холістичного розвитку економіки. У результаті створюються умови для оптимізації та вдосконалення заходів, передбачених стратегією, розробляються напрями усунення негативних факторів з боку зовнішнього та внутрішнього середовища.

Висновки. Одним із перспективних напрямів побудови ефективної економіки в державі визначено стратегічний підхід формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки. Трансформаційні зміни економіки наочно демонструють необхідність розробки стратегії соціальної відповідальності як на національному рівні, так і на рівні суб'єктів господарювання стратегії локальної соціальної відповідальності, враховуючи потреби основних стейкхолдерів, тобто стратегія виступає проєктом реалізації інтересів зацікавлених сторін.

Список бібліографічних посилань

1. Вплив соціальної відповідальності на бізнес-показники. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності. URL : <http://csr-ukraine.org/article/вплив-корпоративної-соціальної-відп> (дата звернення : 02.09.2020 р.).
2. Гнат'єва Т. М. Соціально відповідальний бізнес як інструмент ефективності корпоративної стратегії. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2014. № 2. С. 35-44.
3. Кужель В. В. Очікуваний результат реалізації соціальної відповідальності бізнесу та його вплив на стратегічний розвиток економіки аграрної сфери. *Економіка: реалії часу.* 2014. № 3. С. 162-166.
4. Малік М. Й., Мамчур В. А., Шпикуняк О. Г. Інституціональне середовище та формування соціальної відповідальності аграрних підприємств. *Економіка АПК.* 2017. № 12. С. 5-13.
5. Супрун Н. А. Соціальне підприємництво як механізм розв'язання соціально-економічних проблем суспільства. *Стратегія державної кадрової політики - основа модернізації країни : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. за міжнар. участю.* НАДУ. 2012. С. 454-456.
6. Ткаченко Н., Селиверстова Л. Формування соціальної відповідальності бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки і управління.* 2018. №3 (15). С. 49-54.
7. Пігуль Н., Люта О., Бойко А. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні. *Вісник Національного банку України.* 2015. № 1. С. 30-35.

References

1. Vplyv sotsialnoi vidpovidalnosti na biznes-pokaznyky [The impact of social responsibility on business performance]. Tsentr Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti. Retrieved from: <http://csr-ukraine.org/article/vplyv-korporatyvnoi-sotsialnoi-vidp> [In Ukrainian].
2. Hnatieva, T.M. (2014). Sotsialno vidpovidalnyy biznes yak instrument efektyvnosti korporatyvnoi stratehii [Socially responsible business as a tool for the effectiveness of corporate strategy]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 2, pp. 35-44 [In Ukrainian].
3. Kuzhel, V.V. (2014). Ochikuvanyi rezultat realizatsii sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu ta yoho vplyv na stratehichnyi rozvytok ekonomiky aharnoї sfery [The expected result of the implementation of social responsibility of business and its impact on the strategic development of the agrar economy]. *Ekonomika: realii chasu*, 3, pp. 162-166 [In Ukrainian].
4. Malik, M.Yo., Mamchur, V.A. & Shpykuliak, O.H. (2017). Instytutsionalne seredovyshe ta formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti ahrarynykh pidpryemstv [Institutional environment and the formation of social responsibility of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 5-13 [In Ukrainian].
5. Suprun, N.A. (2012). Sotsialne pidpryemnytstvo yak mekhanizm rozv'iazannia sotsialno-ekonomichnykh problem suspilstva [Social entrepreneurship as a mechanism for solving socioeconomic problems of society]. *Stratehiia derzhavnoi kadrovoy polityky - osnova modernizatsii krainy: materialy Vseukr. nauk.- prakt. konf. za mizhnar. NADU.* (pp. 454-456) [In Ukrainian].

8. Форсайт та побудова стратегії соціально-економічного розвитку України на середньостроковому (до 2020 року) і довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтів. Світовий центр. URL : <http://wdc.org.ua/uk/node/186285> (дата звернення: 26.10.2020 р.).

9. Форум соціально відповідального бізнесу : сайт. URL : <http://svb.ua> (дата звернення: 26.10.2020).

10. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності : сайт. URL : <http://csr-ukraine.org> (дата звернення: 26.10.2018).

11. Цілі сталого розвитку в Україні. Представництво ООН в Україні. URL : <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili> (дата звернення: 26.10.2020 р.).

12. Чернега І. І. Стратегічні аспекти формування соціально-економічного механізму підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2019. № 4. Т. 2. С. 73-80.

13. Чирва О. Г. Інноваційно-орієнтована стратегія підвищення конкурентоспроможності регіональних соціально-економічних систем. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 74-81.

14. Шпикуляк О. Г. Інституційні засади та соціально-економічні детермінанти стимулювання сталого розвитку сільських територій: теоретичний аспект. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 730-731. С. 21-25.

15. Alter K. Social enterprise typology. URL : www.virtueventures.com/files/setypology.pdf. Virtue Ventures LLC. 2007. 124 p.

16. Carroll A. B. Corporate Social Responsibility : Evolution of Definitional Construct. *Business and Society*. 2009. Vol. 38. № 3. P. 268-295.

17. Porter M. E., Kramer M. R. Strategy and Society : The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*. December, 2006. P. 78-92.

6. Tkachenko, N. & Selyverstova, L. (2018). Formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu [Formation of social responsibility of business]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky i upravlinnia*, 3 (15), pp. 49-54 [In Ukrainian].

7. Pihul, N., Liuta, O. & Boiko, A. (2015). Finansove zabezpechennia sotsialnoi sfery v Ukraini [Financial security of the social sphere in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, 1, pp. 30-35 [In Ukrainian].

8. Forsait ta pobudova stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy na serednostrokovomu (do 2020 roku) i dovhostrokovomu (do 2030 roku) chasovykh horizontakh [Foresight and construction of the strategy of socio-economic development of Ukraine on the medium-term (until 2020) and long-term (until 2030) time horizons]. (2020). Svitovyi tsentr. Retrieved from: <http://wdc.org.ua/uk/node/186285> [In Ukrainian].

9. Forum sotsialno vidpovidalnoho biznesu: sait [Forum of socially responsible business: cite]. Retrieved from: <http://svb.ua> [In Ukrainian].

10. Tsentr Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti: sait [Center for the Development of Corporate Social Responsibility: cite]. Retrieved from: <http://csr-ukraine.org> [In Ukrainian].

11. Tsili staloho rozvytku v Ukraini. Predstavnytstvo OON v Ukraini [Sustainable development goals in Ukraine]. Retrieved from: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili> [In Ukrainian].

12. Cherneha, I.I. (2019). Stratehichni aspekty formuvannia sotsialno-ekonomichnoho mekhanizmu pidpriemnytskoi diialnosti v ahrarynomu sektori ekonomiky [Strategic aspects of the formation of socio-economic mechanism of entrepreneurial activity in the agricultural sector of the economy]. *Visnyk KhNAU im. V. V. Dokuchaieva. Serii: Ekonomichni nauky*, 4, vol. 2, pp. 73-80 [In Ukrainian].

13. Chyrva, O.H. (2014). Innovatsiino-orientovana stratehiia pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rehionalnykh sotsialno-ekonomichnykh system [Innovation-oriented strategy to increase the competitiveness of regional socio-economic systems]. *Innovatsiina ekonomika*, 1, pp. 74-81 [In Ukrainian].

14. Shpykuliak, O.H. (2015). Instytutsiini zasady ta sotsialno-ekonomichni determinanty stymuliuвання сталого розвитку silskykh terytorii: teoretychnyi aspekt [Institutional principles and socio-economic determinants of stimulating sustainable development of rural areas: theoretical aspect]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Serii: Ekonomika. Vyp. 730-731*, pp. 21-25 [In Ukrainian].

15. Alter, K. (2007). Social enterprise typology. Virtue Ventures LLC. Retrieved from: www.virtueventures.com/files/setypology.pdf [In English].

16. Carroll, A.B. (2009). Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct. *Business and Society*, vol. 38 (3), pp. 268-295 [In English].

17. Porter, M.E. & Kramer, M.R. (2006). Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*. December, pp. 78-92 [In English].

Sirenko N. M., Lunkina T. I., Burkovska A. V. Strategic approach to the formation of social responsibility of Ukrainian agrarian economy subjects

The purpose of the article is to study the strategic approach to the formation of social responsibility of the agrarian sector of Ukraine in order to develop strategies of social responsibility at different levels of functioning.

Research methods. In the process of research general and special methods were used, namely: system and structural analysis and synthesis (study and generalization of strategies of social responsibility development in the agrarian sector of the economy); method of hierarchies (to reveal the impact of social responsibility strategies for the subjects of Ukraine economy agrarian sector); method of abstraction; graphic method (visualisation of research results).

Research results. It is substantiated that the effectiveness of the proposed strategies of social responsibility is based on the stages of its formation, which allows to ensure the flexibility of management at different stages of its operation. It is grounded that in the formation of the strategy of local social responsibility of agricultural enterprises it is necessary to determine the priority areas of development including risks that are inherent in this industry and affect its development.

Scientific novelty. It is proved that promising areas for the efficient economy development is the strategic approach to the formation of agrarian sector's social responsibility. It was found that the social responsibility strategy formation requires a thorough analysis of the researched object; mission development taking into account the main stakeholders (business organizations, government agencies, research institutes, trade unions, consumers, NGOs, employees etc.); identifying the special features of the agrarian sector development (climatic conditions, seasonality) and its possible and impossible development trends.

Practical importance. Transformational changes in the economy clearly demonstrate the need to develop a strategy for social responsibility development at both the national and business levels, taking into account the needs of key stakeholders, which is a project to realize the interests of all stakeholders. Tabl.: 1. Figs.: 3. Refs.: 17.

Keywords: social responsibility; local social responsibility; social responsibility strategy; stakeholders; agrarian sector; holistic development.

Sirenko Natalia Mykolaivna - doctor of economic sciences, professor, head of the department of finance, banking and insurance, Mykolaiv National Agrarian University, (9, Heorhiia Honhadze St., Mykolaiv, 54000)

E-mail: sirenko@mna.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Lunkina Tetiana Ivanivna - doctor of economic sciences, associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhiia Honhadze St., Mykolaiv, 54000)

E-mail: lunkina_tanya@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Burkovska Alla Valentynivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Mykolaiv National Agrarian University (9, Heorhiia Honhadze St., Mykolaiv, 54000)

E-mail: Burkovskaya@mna.u.edu.ua

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Сиренко Н. Н., Лункина Т. И., Бурковская А. В. Стратегический подход к формированию социальной ответственности субъектов аграрного сектора экономики Украины

Цель статьи - исследовать стратегический подход к формированию социальной ответственности субъектов аграрного сектора экономики Украины, разработать стратегии социальной ответственности на разных уровнях функционирования.

Методика исследования. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы, а именно: системно-структурного анализа и синтеза (изучение и обобщение стратегий развития социальной ответственности в аграрном секторе экономики); иерархий (для раскрытия влияния стратегий социальной ответственности на субъектов аграрного сектора экономики Украины); абстрагирования; графический (для наглядного отображения результатов исследования).

Результаты исследования. Обосновано, что эффективность реализации предложенных стратегий социальной ответственности основывается на этапах формирования последней, что позволяет обеспечить гибкость управления на разных этапах ее функционирования. Установлено, что при формировании стратегии локальной социальной ответственности аграрного предприятия необходимо определиться с приоритетными направлениями развития и рисками, которые присущи этой отрасли хозяйствования и влияют на ее разработку.

Элементы научной новизны. Доказано, что перспективными направлениями построения эффективной экономики в государстве является стратегический подход к формированию социальной ответственности субъектов аграрного сектора экономики. Выяснено, что для формирования стратегии социальной ответственности субъектов аграрного сектора необходим тщательный анализ объекта исследования, формирование миссии предприятия с учётом основных стейкхолдеров (бизнес-организаций, органов государственной власти, исследовательских институтов, профсоюзных организаций, потребителей, общественных организаций, работников и др.), выявление особенностей развития аграрного сектора (природно-климатические условия, сезонность) и его возможных и невозможных тенденций развития.

Практическая значимость. Трансформационные изменения экономики наглядно демонстрируют необходимость разработки стратегии социальной ответственности как на национальном уровне, так и на уровне субъектов хозяйствования, учитывая потребности основных стейкхолдеров, которая выступает проектом реализации интересов заинтересованных сторон. Табл.: 1. Илл.: 3. Библиогр.: 17.

Ключевые слова: социальная ответственность; локальная социальная ответственность; стратегия социальной ответственности; стейкхолдеры; аграрный сектор; холистическое развитие.

Сиренко Наталья Николаевна - доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (54000, г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: sirenko@mna.u.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1660-1073>

Лункина Татьяна Ивановна - доктор экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (54000, г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: lunkina_tanya@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-7252-3239>

Бурковская Алла Валентиновна - кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Николаевский национальный аграрный университет (54000, г. Николаев, ул. Георгия Гонгадзе, 9)

E-mail: Burkovskaya@mna.u.edu.ua

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Стаття надійшла до редакції 05.10.2020 р.

Фахове рецензування: 12.10.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сиренко Н. М., Лункина Т. И., Бурковська А. В. Стратегічний підхід до формування соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2020. № 10. С. 62 – 70. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010062>

Sirenko, N.M., Lunkina, T.I. & Burkovska, A.V. (2020). Stratehichnyi pidkhid do formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti sub'iektiv ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Strategic approach to the formation of social responsibility of Ukrainian agrarian economy subjects]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 62 – 70 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010062>

* * *